

«Diada Nacional de Catalunya»

L'«Onze de Setembre» traitschient onns pli tard

DA GUIU SOBIELA-CAANITZ

■ **Quest onn commemoreschan ils pajais cumpigliads lezza giada quella «Guerra gronda» che ha fatg milliuns unfrendas. Pievels e pajais dal mund fan endament mintg'onn eveniments remartgabels da lur passà. En Svizra è quai il patg federal da 1291 tranter Uri, Sviz e Sutsilvania, fatg istoric «primo incipiente mense Augusto» (uschia la fin dal text latin). En Spagna è quai ils 12 d'october 1492, l'arrivada da trais caravellas castiglianas en las Inslas Bahamas suenter in viadi da passa dus mais. En Catalugna è quai ils 11 da settember 1714: «Rendició de Barcelona, (...) després del setge de catorze mesos de durada de l'exèrcit de Felip V de Castella, a la fi de la guerra de Successió, (...) fet que significà l'abolició de les constitucions del Principat» (1) («Capitulaziun da Barcelona suenter ina bloccada da quattordesch mais tras l'armada da Filip V da Castiglia, a la fin da la Guerra da successiun; quai ha manà ad abolir las constituziuns da Catalugna»). Igl era precis avant traitschient onns; perquai è la «Diada Nacional» da 2014 fitg speziala, tant pli ch'il pievel dal pajais duai vuschar ils proxims 9 da november davart l'indipendenza. Tiers vegn ina votaziun sumeglianta dal pievel da Scozia ils 18 da settember. Perquai dovr'ins uss infurmaziuns per chapir ils schabetgs da**

l'entschatta dal 18avel tschientaner en Catalugna.

Frantscha cunter Habsburg

La Guerra da successiun spagnola ha strusch tutgà la Svizra, cun l'excepciun d'in marsch da la chavallaria imperiala (general Claudius Florimund Mercy) il 1709 a sinistra dal Rain enturn Basilea vers l'Alsazia franzosa. La Catalugna perencunter sa chattava amez la guerra. Il num geografic «Spagna» quella giada muntava la Penisla iberica cun il Portugal, ma i na deva nagin stadi numnà «España»; il plural «las Españas» sa referiva a la totalità dals stadis da la penisla, pia la Catalugna («Principat»), Mallorca, València, l'Aragón, la Castiglia euv., temporarmain schizunt cun il Portugal. Ils vasts territoris americans conquistads en il 16avel e 17avel tschientaner eran colonias dal reginam da Castiglia; ses retgs eran plinavant retgs da Napel e Sardegna, ducas da Luxemburg e Milaun, conts da Flandra euv. Carl II (1661–1700), il davos retg Habsburg da tut quels pajais, è mort a Madrid senza uffant. Ses successur è stà Filip V (1683–1746), biadi dal retg da Frantscha. Ma l'auter pretendent, archiduca Carl da Habsburg (1685–1740), figl da l'imperatur, è vegnì proclamà a Vienna retg da «las Españas»; il 1705, grazia a l'agid militar englais, ha'l conquistà il reginam da València ed è vegnì reconuschì a Dènia sco ses retg. «Il 1706 è'l entrà triumfalmain a Barcelona ed è vegnì reconuschì cont da Barcelona e retg Carl III da Catalugna-Aragón. Il Principat, l'Aragón ed il reginam da València l'han sustegnì cun las armas. Ma las armadas da Filip han gudagnà la battaglia d'Almansa (Castilla-La Mancha, 1707) che han obligà quellas da Carl a bandunar ils reginams da València ed Aragón. Filip ha lur abolì lur constituziuns. Cun la mort andetga da l'imperatur è ses figl Carl vegnì ses successur. Ses alliads na levan betg restaurar l'imperi da Carl V [1500–1558] ed èn sa retratgs» (2). La pasch d'Utrecht (1713) ha surlaschà:

- la Penisla iberica, danor il Portugal, e las colonias americanas a Filip,
- la Flandra, il Luxemburg, Milaun, Napel, la Sardegna euv. a Habsburg,
- Menorca e Gibraltar al reginam unì da

Gronda Britannia (naschì il 1707 da la fusiun Englaterra-Scozia).

Ils tschintgmilli da Barcelona han resistì a Filip V en num da las libertads catalanas; per manar la resistenza hani tschernì il cusseglier Rafael Casanova i Comes († 1743). Suenter la capitulaziun ha Filip abolì las instituziuns tradiziunalas dal Principat e da l'Aragón. «Empè dal catalan han ins tschantà il spagnol sco lingua uffiziala, legala e scolastica» (3). L'istoricher catalan Anton-Simó Massó i Alegret (universitads da Constanza e Turitg) referescha la sonda, ils 13 da settember a las 17.00 a Birsfelden/BL (4) davart «La significació històrica del 1714».

Per in'Europa dals pievels

Ussa stat l'Europa avant duas votaziuns davart l'indipendenza, ina en Scozia (5,3 milliuns olmas) il settember, l'autra en Catalugna (7,3 milliuns olmas) il november. En omadus cas na sa tracti betg en emprima lingua da punctuar l'atgna identitad, mabain da definir ina visiun politica, economica e sociala per ils emprims onns da stadi nov. Igl è remartgabel che las gruppas separatisticas d'omadus pajais prevesan sco evidenta ina commembranza en l'Uniun europeica. Quai è ina differenza fundamentala cun partidas naziunalisticas che vulan sortir da l'UE, sco la «Lega Nord», la «NPD» tudestga u il «Front national» franzos. Per l'atun 2014 pon ins plinavant spetgar tschernas parlamentaras da relevanza europeica. Ils 25 d'avust ha president Petro Poroschenco schlià il parlament ucranais («Verhovna Rada») per pussibilitar elecziuns novas e metter ad ir ina represchentanza nova suenter in onn da crisa. L'Ucraina dumbra var 45 milliuns olmas. Ils mais che vegnan vegnan segir ad esser impurtants per l'avegnir da noss continent.

1. Mariona Costa i Busquets (ed.), *Petita Enciclopèdia Catalana. Segunda ediziun actualisada. Barcelona (Enciclopèdia Catalana, ISBN 978-84-92-1774-4) 2008, p. 1224, chavazzin «Onze de Setembre».*

2. Mariona Costa i Busquets (sco nota 1), p. 367, chavazzin «Carles VI (Viena 1685-1740)».

3. Walther L. Bernecker, Torsten Eßer e Peter A. Kraus, *Eine kleine Geschichte Kataloniens. Frankfurt am Main (Suhrkamp, ISBN 3-518-43879-2) p. 61.*

4. Adressa: Centre català de Basilea, Friedhofstr. 8, 4127 Birsfelden. Ins po s'annunziar tar cnbasilea@gmail.com